

AANTEKENEN

Hoge Raad der Nederlanden

T.a.v. de edelhoogachtbare heer

mr. F.W. Bleichrodt, procureur-generaal

Postbus 20303

2500 EH 'S-GRAVENHAGE

Datum:

9 maart 2022

Contactpersoon:

Mr. drs. R. Blommestijn, Counsel human rights & litigation

Mr. B.J. Maes, advocaat

Kenmerk:

22M0016 Belang van Nederland / Advies 2022

Telefoon:

T +31 (0)85 9021 270

Betreft:

Aangifte tegen (toenmalig) (demissionair) minister Hugo de Jonge II
(dood door schuld)

E-mail:

r.blommestijn@maeslaw.nl

b.maes@maeslaw.nl

Edelhoogachtbare heer Bleichrodt,

Tot ons heeft zich gewend de heer Wybren van Haga. Namens hem verzoeken wij u om tot vervolging van de heer Hugo de Jonge over te gaan voor door hem gepleegde ambtsmisdriven. Deze ambtsmisdriven zien op beleid dat onder zijn verantwoordelijkheid als minister van Volksgezondheid, Wetenschap en Sport (hierna: 'VWS') tot stand is gekomen en is uitgevoerd in de periode tussen maart en september 2020. Aangezien het hier gaat om, ten tijde van de strafbare feiten, een (demissionair) minister (die bovendien nog steeds bewindspersoon is in het kabinet Rutte IV), wenden wij ons ex artikel 119 Gw tot u, edelhoogachtbare procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, om u te verzoeken tot vervolging over te gaan voor de door de heer De Jonge gepleegde strafbare feiten ex artikel 355, aanhef en onder 3° Sr.

DE ACHTERGROND

Clîent doet hierbij aangifte tegen de heer De Jonge van door hem gepleegde ambtsmisdriven. Deze ambtsmisdriven zien – kort gezegd – op het onder zijn verantwoordelijkheid tot stand gekomen en gevoerde beleid inzake de coronacrisis in de periode van maart tot september 2020, specifiek wat betreft de maatregelen (en het ontbreken daarvan) in verpleeghuizen.

In de voornoemde periode is er sprake geweest van ernstig wanbeleid in verpleeghuizen, hetgeen onder andere blijkt uit een recent uitgebracht rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (hierna: 'OVV'). Dit wanbeleid heeft ertoe geleid dat vele bewoners van verpleeghuizen zijn komen te overlijden. Met andere woorden, het onder de verantwoordelijkheid van de heer De Jonge gevoerde en uitgezette beleid heeft de dood van deze inwoners veroorzaakt. Er is dan ook sprake van dood door schuld ex artikel 307 Sr.

HET GEVOERDE BELEID

Op 16 februari 2022 heeft de OVV een rapport uitgebracht, getiteld 'De aanpak van de coronacrisis – deel 1'. Het is het eerste deel van een grootschalig onderzoek, dat toeziet op de voorbereidingsperiode tot september 2020 wat betreft de coronacrisis.¹ Uiteraard was er, in deze beginfase van de pandemie, nog veel onzeker. Het rapport houdt hier ook rekening mee,² maar dat neemt niet weg dat de conclusies in dit rapport ronduit schokkend zijn.

Verpleeghuizen werden, in de periode die het rapport beslaat, hard getroffen. Meer dan de helft van het aantal sterfgevallen ten gevolge van het coronavirus in Nederland in de onderhavige periode vond plaats in verpleeghuizen. Hoewel de veelal kwetsbare ouderen in de verpleeghuizen ontvankelijk zijn voor het virus, laat het rapport er geen twijfel over bestaan dat ook de focus in de crisisaanpak hier aan heeft bijgedragen.³ De OVV spreekt van een 'stille ramp'.

De focus van de crisisaanpak was voornamelijk gericht op de acute zorg en niet op de rest van het zorgveld. Deze benadering is niet effectief gebleken om kwetsbare groepen te beschermen, onder andere omdat schaarse (beschermings)middelen hun weg niet vonden naar verpleeghuizen. Dit heeft direct bijgedragen aan het vergroten van de kans op introductie en verspreiding van het virus onder kwetsbare ouderen.⁴

Het rapport noemt een aantal misstanden: ten eerste waren er voorafgaand aan de coronacrisis al beperkte voorraden beschermingsmiddelen en werd er tevens geen prioriteit gegeven aan de verpleeghuizen bij de latere verdeling van de middelen. Hetzelfde geldt voor de testmogelijkheden: zeer beperkt. Ten tweede konden zorgmedewerkers in verpleeghuizen volgens de opgestelde uitgangspunten onbeschermd werken als het contact vluchtig is of op meer dan anderhalve meter afstand plaatsvindt. Het behoeft geen uitleg dat op deze afstand geen zorg kan worden verleend – zeker wanneer het gaat om bewoners met dementie of andere aandoeningen die nauw contact en intensieve zorg vereisen. Tot slot werd beleid uitgezet dat stelt dat zorgmedewerkers met lichte klachten konden doorwerken. Dit alles bij elkaar verhoogde de kans op introductie en verspreiding van het virus binnen de verpleeghuizen.⁵ Hier wordt aldus de eerste oorzaak van de sterfte van kwetsbare ouderen duidelijk: het niet voldoende beschikbaar zijn van (beschermings)middelen.

Hier blijft het niet bij. Door VWS – dat viel onder de bevoegdheid van de heer De Jonge – werd beleid opgesteld en ingevoerd dat wanneer twee bewoners op een afdeling positief zijn getest, de rest van de afdeling ook als positief wordt beschouwd. Dit betekent feitelijk dat veel bewoners, omdat ze al op dezelfde afdeling zaten, bij elkaar werden gezet en allemaal positief werden beschouwd. Er bleek geen ruimte voor maatwerk.⁶ Met alle gevolgen van dien: het behoeft geen uitleg dat de werkelijk positief geteste personen die bij andere (niet-positieve) personen werden gezet – omdat zij onderdeel uitmaken van dezelfde afdeling – de niet-positieve personen naar hartenlust konden besmetten. Met alle gevolgen van dien. Hier wordt aldus een tweede oorzaak van de sterfte van kwetsbare ouderen duidelijk, die grotendeels samenhangt met de eerstgenoemde oorzaak: het onder de verantwoordelijkheid van De Jonge uitgezette en gevoerde beleid waarvan je je telkens weer afvraagt: hoe is dit in hemelsnaam tot stand gekomen?

Daar blijft het echter niet bij. Om de kwetsbare bewoners te 'beschermen' tegen het virus werd een bezoekverbod ingesteld dat in ging vanaf 20 maart 2020. In totaal heeft dit tien weken geduurd, waarvan de laatste twee weken werd gewerkt met lichte versoepelingen. Wanneer wordt gesproken over bezoekverbod, moet dit in de letterlijke zin van het woord worden opgevat: er zijn zelfs hekken rondom

¹ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 7.

² Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 9-10.

³ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 11.

⁴ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 11.

⁵ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 187.

⁶ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 188.

verpleeghuizen geplaatst en zelfs echtparen konden elkaar niet bezoeken.⁷ Logischerwijs had deze maatregel wel enig effect op het terugdringen van het virus – maar niet alleen daar op: de maatregel had ook grote impact op het sociale en psychische welzijn van bewoners.⁸

HET OUTBREAK MANAGEMENT TEAM

Het Outbreak Management Team (hierna: 'OMT') is een door de overheid ingestelde groep experts die moe(s)t adviseren over het te voeren beleid omtrent de coronacrisis. Het rapport stelt dat er in het OMT voornamelijk experts zitten op het gebied van virologie, microbiologie, epidemiologie en acute zorg. De verpleegzorg schitterde in die eerste periode door afwezigheid in adviserende en besluitvormende expertgroepen zoals het OMT. Hier werd eveneens niet op ingespeeld door De Jonge toen in een later stadium duidelijk werd dat verpleeghuizen onevenredig hard werden getroffen. De toenmalige voorzitter van de Vereniging van Specialisten Ouderengeneeskunde (hierna: 'Verenso'), Nienke Nieuwenhuizen, besloot om die reden op eigen initiatief deel te nemen aan het OMT. Later nemen ook andere deskundigen uit de verpleegsector deel (vaak eenmalig, een enkeling structureel) maar zij voelden zich lange tijd niet of zeer beperkt gehoord.⁹

TEKORT AAN PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

Het wanbeleid blijft echter niet beperkt door hetgeen hiervoor wordt beschreven, maar blijkt tevens duidelijk uit een brief van De Jonge, gestuurd aan de Tweede Kamer op 16 juli 2020¹⁰ waar tevens aan wordt gerefereerd in het OVV-rapport. In die brief valt vooral het 'passieve' taalgebruik van De Jonge op: zelf neemt hij geen verantwoordelijkheid voor de gemaakte fouten – er klinkt niet het minste besef door van het feit dat het hier gaat om mensenlevens waar mee gespeeld is; uit de brief lijkt vooral opgemaakt te kunnen worden dat het virus zelf de dilemma's bedenkt en de maatregelen uitvaardigde.

Opvallend is des te meer dat in de brief met geen woord wordt gerept over het versturen van grote hoeveelheden beschermende kleding en (medische) mondkapjes in februari 2020 naar China.¹¹ Hoewel de voorraad al niet groot was, ontstonden er door het sturen van zo veel beschermende middelen nog veel grotere tekorten. Dit zegt Hugo de Jonge zelf over de tekorten van persoonlijke beschermingsmiddelen:

Er is de afgelopen periode veel gesproken over persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM). Het is vooraf belangrijk om de context van het begin van de coronacrisis te schetsen: er was sprake van een uitzonderlijke situatie. Als gevolg van grensbeperkingen was het moeilijk bestelde beschermingsmiddelen daadwerkelijk geleverd te krijgen en waren de geleverde voorraden niet altijd van voldoende kwaliteit. Tegelijkertijd steeg de vraag explosief: deze werd zestig keer groter dan daarvoor. Het is dan ook logisch dat de schaarste zich zorgbreed deed voelen. Vanaf het begin heeft VWS in overleg met de brancheorganisaties van fabrikanten van medische hulpmiddelen de situatie in het land uitgevraagd, en actie ondernomen waar dat nodig was. In de maand februari van dit jaar is van enkele zorginstellingen een concreet signaal ontvangen van vertraagde leveringen of een incidenteel tekort. Hierbij heeft VWS actie ondernomen en bemiddeld richting de betreffende leverancier.

⁷ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 187-188. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/16/kamerbrief-lessen-voor-verpleeghuizen-rond-covid-19>

⁸ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 11. Zie voor enkele voorbeelden van schrijnende situaties die hierdoor zijn ontstaan: <https://www.ad.nl/binnenland/cees-87-sprong-van-negen-hoog-liever-dood-dan-weer-de-eenzaamheid-van-een-lockdown~a35d358d/>; <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5245882/moeder-monique-dementerend-verpleeghuis-corona>; https://www.npo3.nl/danny-op-sstraat/30-04-2020/VPWON_1314022.

⁹ Onderzoeksraad voor Veiligheid, 'Aanpak coronacrisis. Deel 1: tot september 2020', Den Haag: februari 2022, p. 190.

¹⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/16/kamerbrief-lessen-voor-verpleeghuizen-rond-covid-19>

¹¹ <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/nederland-stuurde-in-februari-ondanks-who-waarschuwing-miljoenen-medische-hulpmiddelen-naar-china~b15ecd46/>

Dit roept ten eerste de vraag op waarom De Jonge in februari 2020 besloot tot het versturen van grote hoeveelheden beschermende kleding en (medische) mondkapjes naar China – zeker gezien de waarschuwingen van de World Health Organization (hierna: 'WHO') is dit ronduit onbegrijpelijk. Nog onbegrijpelijker is echter dat De Jonge hier geen enkel woord aan wijdt in de brief van 16 juli 2020. In het verband van dit verzoek tot vervolging is het een uiterst relevant feit, dat tevens bijdraagt aan het geschetste beeld van het gevoerde wanbeleid.

DOOD DOOR SCHULD

Er kan niet anders dan geconcludeerd worden dat er sprake is geweest van ernstig wanbeleid waardoor veel kwetsbare ouderen het leven hebben gelaten en waardoor van vele andere kwetsbare ouderen de kwaliteit van leven ernstig werd verminderd. Onder de verantwoordelijkheid van De Jonge heeft zich een 'stille ramp' voltrokken.

Dit rechtvaardigt zowel onderzoek als vervolging van De Jonge, specifiek wat betreft dood door schuld ex artikel 307 Sr. De strafbaarstelling die in dit artikel is neergelegd, is niet noodzakelijkerwijs verbonden met een bepaald soort gedrag: de dood van een ander kan op een oneindig aantal verschillende manieren worden veroorzaakt. Onder andere ook door het wanbeleid dat onder de verantwoordelijkheid van De Jonge tot stand is gekomen en is uitgevoerd. Het is duidelijk dat, wanneer er ander beleid was gevoerd of er was ingespeeld op eerder duidelijk geworden misstanden, veel mensenlevens gespaard waren gebleven. Opzet is niet vereist; het betreft immers een culpoos delict.

Wij verzoeken u dan ook dringend om tot vervolging over te gaan van de heer De Jonge voor de door hem gepleegde ambtsmisdriven. Wij zien graag zo spoedig mogelijk uw vervolgingsbeslissing tegemoet.

Hoogachtend,
Maes Law B.V.

mr. drs. R. Blommestijn
Counsel

mr. B.J. Maes
Advocaat